

Henil je dialektična oblika za: Genil, Gonil, in isto označuje, kar: Gonjaš, Gongele, gregem pascens, gregem deducens pastum, der Viehhüter.

Zakaj pa se božanstvo črede in pastirjev prosi, da bi bedelo nad vasjo? Mi smo uže gore spoznali, da je bog črede bil solnčen bog, a solnčni bog je bil tudi varuh javnega reda, postav, občinstva, branitelj mest in vasi, tako grški Apollon *νόμος*, zato so pomeni: pastir, čreda, red, zakonitost ozko združeni, primeri: čreda v pomenih: grex, pascuum, vices, series, ordo, gršk.: *νομή*, Weideplatz, Theilung, Vertheilung, *νόμος*, Weideplatz, Gebrauch, Sitte, Gesetz, Ordnung.

V pradobi je bila čreda največje blago rodbine in plemena, in kdor je največ goved imel, bil je poglavar rodbini, plemenu, zato še pri Homerju pomenja: *ποιμήν* — pastirja in poglavarja, in pri starih Indih: *Gôspá*, *Gôpati*: Kuhbirt, Fürst, König. Kratko, a lepo piše bistrourni Gfrörrer: „die Begriffe der Herrschaft sind dem Hirtenleben entsprossen“. (Urgeschichte des menschlichen Geschlechts I, 63.)

Pomen Henilove palice pa je uže veleumni Schwenk dobro razložil pismo: „Ein einfacher Stab war aber Henil nicht, sondern die Hand mit dem Ringe gab ihm noch eine besondere Bedeutung. Die Hand hält den Ring gefasst, so, dass er fest in derselben ist. Der Sinn dieser Darstellung kann sein, dass das Gemeinwesen die Menschen, die in demselben verbunden sind, einen Ring bilde, den die festgesetzte gesetzliche Ordnung gefasst halte, so, dass der mit dieser Darstellung versehene Stab an das Gemeinwesen und seine gesetzliche Ordnung erinnerte, und an die Abwehr aller Störung der gesetzlichen Ordnung durch die Wachsamkeit des Gesetzes. Der abwehrende Henilstock mit seiner sinnbildlichen Verzierung wurde ungefähr in dem Sinne herumgetragen, wie ehemals ein Spiess in den Dörfern herumgetragen ward, als Unterstützung des Schultheisen in der Aufrechterhaltung der Sicherheit und Ordnung“. (Myth. VII. 174.)

Roka je simbol oblasti in mogočnosti, zato tudi v krščanski simboliki roka iz oblakov segajoča znači božjo moč, oblast in vsegamogočnost. Okolek, kolobar, rinka pa je simbol spôn, vezila, tudi palica je simbol oblasti in gospodarstva, toda so Henilovi simboli vsi prikladni. (Kon. prih.)

Ozir po svetu.

Pisma iz Ogerske.

V.

Za nekoliko tednov Vam, gospod doktor, nisem mogel dopisovati, sedaj pa zopet nameravam, opazke o dobrih in slabih lastnostih in razmerah madjarskih nadaljevati. Madjarski jezik in ž njim madjarstvo je v zadnji dobi velikansko napredovalo, a ta napredek bi menda še mnogo veči bil, ko bi Madjari v svojem stremljenju ne drli slepo strastno naprej, ampak bi pravo mero poznali.

Jako dobra karakteristika madjarske prenapetosti je dogodba — in sedaj obča prislovica — o „madjarskem globusu“. Nek Madjar je namreč hotel za šolo svojega okraja zemeljsko oblo (globus) kupiti; podal se je v veliko prodajalnico dotičnih geografičnih izdelkov ter zahteval „globus madjarski“. Ponudilo se mu je mnogo različnih globusov z madjarskimi pa tudi družimi napisi, a mož z nobenim ni bil zadovoljen, ker na nobenem ni bila sama Ogerska, temuč tudi še vse druge zemlje svetá, in najbliže švabska in ruska, ka-

tero Madjari toliko proklinjajo. Po dolgem pregledavanju in besedovanju konečno nevoljno reče: „dajte mi globus madjarski, to je, globus same madjarske zemlje, ako pa tega nimate, nečem nobenega“. — Ker ni bilo mogoče po volji mu postreči, je prodajalnico zapustil godrnjaje: jaz hočem madjarski globus, ne švabskega, ne, ne, nikoli ne ruskega poleg!

Ta Madjar najbolje karakterizuje sedanje madjarsko mišljenje in šolstvo. Kar so Madjari svojo politično neodvisnost dosegli in nad družimi narodi prvega pridobili, so prestrojili vse po pravilu, da za-nje ni Boga razven Isten-boga, ter ni izveličanja razven madjarstva. Kakor se v mohamedanskih šolah največ le mohamedanski fanatizem uči, tako se po madjarski mladini vcepuje madjaromanija. Prva skrb in prva naloga jim je tedaj, da se madjarstvo neprenehoma in nezmerno hvalisa ter tako za-nj uže v mladostnih srcih in glavah oholi fanatizem vzbuja, ki ponižuje, zasmehuje, zaničuje in sovraži vse, kar ni madjarsko. Otroci zamenjajo abecednik s tako imenovano zgodovino Ogerske, pisano v zgoraj navedenem smislu in duhu. Ogerska zgodovina in geografija ostane potem glavni predmet vsem elementarnim in srednjim šolam. Na nižjih gimnazijah se uči samo ogerska zgodovina in geografija, o drugih neogerskih narodih in deželah zvedó dijaki le toliko, kolikor so z Madjari v dotiki in kolikor se more za hvalisovanje madjarskih zmág in madjarske slave omeniti.

Da je madjarski jezik isto tako važen predmet kakor madjarska zgodovina, razume se samo po sebi: razume se pa tudi, da kakor Madjari v „svoji“ zgodovini največje junake, najznamenitejše državnike, najvrednejše modrijane imajo, tako tudi v svoji literaturi najboljše in največje slave vredne pesnike in druge literarne prvake, katerih samo iz hudobije, neodvisnosti in sovraštva do madjarstva drugi nemadjarški svet za takošne pripoznavati noče. — Uči se madjarska mladina in pripoveduje se vsakemu, kdor o madjarski literaturi poduka želi, da Madjari imajo svoje Homere in Sofokle, Tukidide in Demostene, Virgilije in Horacije, Danteje in Tane, Shakespeare in Byrone, Moliere in Voltaire, Götheje in Schillerje itd. itd. Imenuj Madjaru le kakošnega velikana druge literature, hipoma in ponosno ti bo iz te stroke imenoval madjarskega reprezentanta.

Kar se jezika madjarskega tiče, se ve da ni lepšega in plemenitejšega na svetu; vsaj ga je bojda uže sam Isten-bog v paradižu z Adamom in Evo, prvim madjarskim parom, govoril. Ne mislite, dragi mi čitatelji, da se šalim, — ne, ne, pripovedujem Vam stvari, kakor sem nadepolno mladino učiti sam slišal; toraj ne samo „relata refero“, temuč prav za prav le povem, kar sem sam doživel.

Da se povsodi prednost madjarske besede pokaže, mora se iztrebiti vse, kar je tuje primesi, ter s pravimi in čistimi madjarskimi nadomestiti. Zametujejo se toraj vsi internacionalni izrazi novejših in starejših kulturnih pojmov, katere skupno rabi ves kulturni svet. Madjari hočejo imeti in pokazati prednost „svoje“ kulture ter svoje lastne znake za svoje kulturne pojme; oni hočejo gledé svojega jezika biti veči puristi nego so staroverni košer-judi v svoji jedi in pijači.

Takošne prenapetosti so smešne, prav otročje, ter se, da na kratko rečem vsakateremu resnemu in razumnemu človeku, kateri razven „madjarskega globusa“ še nekaj družega sveta pozna, gajusijo, a vendar se Madjari zavoljo tega obsoditi ne moreje ali ne smejo. Poznati zgodovino svojega naroda, navduševati se k gorečemu domo- in rodoljubju po slavnih zgledih svojih prednikov, ponašati se s svojim narodom in njegovimi dušnimi in telesnimi močmi ter proizvodi, po čem se

vsakateri novi zarod k novim naporam, k novemu in še močnejšemu napredku spodbuja, to vse je gotovo vse hvale in vse časti vredno, vsaj to je dolžnost vsakaterega naroda, kateri propasti noče, temuč še na svoj prid, za svojo slavo živeti ter med drugimi narodi kakošen časti vreden pomen imeti. Kdor lepoto svojega jezika hvali, mora jo tudi dejansko dokazovati in spričavati, a to storijo Madjari: oni se v resnici trudijo, svoj jezik pravilno, čisto in kar mogoče lepo govoriti in pisati; krasen govor se pri njih mnogo mnogo ceni, a to ne samo pri madjarskih akademikih, temuč povsodi in pri vseh stanovih. Najznamenitejši magnati mnogo na to pazijo, da se njihova mladina krasno govoriti madjarščine nauči ter tako popravi, kar so poprej sami zamudili.

Da pri tem vse hvale vrednem rodoljubji Madjari vendar vse meje pravega razuma prestopajo, da v nekem azijskem fanatizmu sami sebe obožavajo, edino sebe častijo in molijo, ter v tem zadovoljstvu s samimi seboj se z nekim kitajskim zidom obokoliti hočejo, ta otročja napuhnjenost pa Madjarom mnogo škoduje: prozročuje jim zasmehovanje in zaničevanje ter preziranje še tega, kar je na njih res dobrega, od strani družih večih kulturnih narodov.

Dr. Ahasverus.

Naši dopisi.

Z Dunaja 5. marcija. — Ne morem si kaj, da ne bi Vam poročal, kako potrni so vsi tukajšnji judovski časniki in privrženci zaradi volitev poslancev v državni zbor angleški. Kar mrzlica jih trese! Nova „Presse“ javka, da zdaj ni več rešitve za Turčijo. Stara „Presse“, še zmerom glasilo centralistične vnanje politike avstrijske, pa smatra srečni izid novih volitev na Angleškem za nesrečo centralizmu Avstrijskemu. Volitve niso še vse izvršene, al podoba je, da pade stranka, ki je dozdej vladno krmilo v rokah imela pod vodstvom juda, ki se je prej zval Disraeli, zadnji čas pa poangležil v Beaconsfield, in da pride nasprotna stranka, kateri voditelj je Gladstone, na čelo. Ta zmaga pa pomeni — to se sme misliti — veliko predrugačenje splošne evropske politike. In zakaj? — Zato, ker Gladstonova svobodomiselnost stranka hoče popolno rešitev Slovanov iz jarma turškega in je nevoljnega srca gledala, kako je angleška vlada nasprotovala Rusiji, da ni mogla pregnati Turčinov iz Evrope. Gladstonova stranka je liberalna stranka, a ne v smislu naših „liberalcev“ kakor tudi Disraelova stranka ni konservativna stranka v smislu naših „konservativcev.“ Naj to dvojno angleško stranko razjasnimo v angleškem smislu. Disraelova stranka se zove Tory-stranka, to je, stranka plemenitavev in privržencev starega vladnega kopita na Angleškem, nasproti Whigs-stranki, to je, ljudske stranke, to je, taci mož, ki želijo zastareli vladni angleški način odstraniti. Slovani morajo srčno veseli biti, da pride ta stranka do vladnega krmila, zato radovedno čakamo zmage te ljudomile stranke.

U Križevcih 5. travnja. (*Javna zahvala.*) Podpisani smatram si za ugodnu dužnost, javno i najuljudnije zahvaliti se blagorodnemu gospodinu Valentinu Rožiču, upravitelju gospostije Lobor, na njegovom revnom i prijaznom podučavanju u raznih gospodarski vježba, za vrieme od 2¼ godine.

U Križevcih 5. travnja.

Ivan Huponja,

bivši gospodarski vježbenik kod gospostije Lobor, sada nadvornik na križevačkoj ratarnici.

V Gorici 4. aprila. — Danes je velika svečanost v Marijanu (v Lahih). Na našem Travniku vidimo vsak ponedeljek in četrtek dokaj umetno narejene stole na prodaj. To so Marijanski izdelki. Tudi v Trst in še drugam se od nekdej izvažajo Marijanski stoli in se prav po ceni prodajajo. Vendar pa ni mogla domača, tradicijska Marijanska obrtnost meriti se z modernimi izdelki fabriškimi; manjkalo je Marijancem teoretične podlage, primernih mašin in priprav in — kapitala. Zategavoljo je vlada obrnila svojo pozornost na pridne Marijance in segla jim z našo kupčijsko zbornico vred pod pazduho. Obiskal je bil uže predlanskim vladni svetovavec prof. Vilh. Exner Marijan in vsled njegovega sporočila se je napravila tam obrtniška šola, katere vodja bode nek veščak iz Tridenta. Danes se je ta šola s peto mašo in drugimi slavnostmi svečano odprla. Slavnost sta prišla počastit med drugimi omenjeni g. Exner in namestnik primorski gosp. baron de Pretis, kateri je ta dni obhodil južni del gradiščanskega okraja in ogledal javna dela pri Soči in morji, ki se na državne stroške izvršujejo. — Nenavadno — rekel bi demonstrativno — slovesen pogreb smo imeli tukaj v četrtek dopoldne. Umrla je 30. t. m. 88 let stara mati našega gosp. župana dr. Deperisa. Bila je — če se ne motim — zadnja iz stare plemenite rodovine goriške de Grabic (Grabitz). — Dne 31. marcija je zgorela v Gorici 5letna deklica, katero je bila mati, ko je izšla po opravilih, v kuhinji zaprto pustila. Ni davno se je bila enaka nesreča v Solkanu pripetila; in sploh se taki dogodki tako pogostoma pri nas ponavljajo, da ne vem, kaj bi rekel. — Podporni odbor goriški za reveže je nabral do sedaj blizo 9 tisuč gold. — Leta 1867. je nekdo (P.) ubil policijskega stražnika, ki mu je bil prepovedal peti revolucijske pesmi, in tudi enega policijskega uradnika je ranil. Lakota in vest ste ga te dni prisilili, da se je sam izdal sodnji. Obsojen je na 5 let trde ječe. — Obeh liberalnih in več ali manj pohujšljivih tukajšnjih ital. listov „L' Isonzo-a“ in (humorističnega?) „Diavolo zoppo“ je — konec. — Bolehni minister g. baron Horst pride k svoji rodovini v Gorico. Namestoval ga bo g. minister Zemialkovski.

Iz Metlike. — Pri volitvi županstva 20. marcija t. l. je bil za župana izvoljen Feliks Hes, za svetovalce pa so bili izbrani Leopold Gangel, Ferdinand Zaloker, Anton Prosenik in Janez Koren.

Iz Rake pri Krškem. — Pri nas smo imeli volitev županstva 30. marcija ter smo si izbrali za župana Franceta Malenška iz Zaloke, za svetovalce pa so bili izbrani: Martin Šisko iz Zaloke, Martin Jordan iz Rake, Blaž Šribar iz Ardovega, France Metelko iz Dolenje Vasi, Janez Kotar iz Zabukovja in Matija Cvelbar iz Meršečnje Vasi.

Iz Jurjevice pri Kočevji. — Volitev županstva smo pri nas imeli 7. dne t. m., pri kateri smo si izbrali za župana Šimna Pakiža, posestnika in mlinarja v Jurjevici, za svetovalca pa Mihaela Campo iz Laz na Kočevskem in Jožefa Obersterja iz Jurjevice.

Iz Kamnika. — V naši okolici so bile zadnji čas štiri volitve občinskega starešinstva, in sicer: v Paljevčah 29. febr., — v Lahovčah 9. marcija, — v Nevljah 10. marcija — in v Mekinah 21. marcija. Izvoljeni so bili: v Paljevčah posestnik France Podbevšek iz Spodnjih Paljevč za župana, za svetovalca pa posestnika Matija Vavpetič in France Golob iz Gornjih Paljevč; — v Lahovčah posestnik Andrej Pušavc iz Lahovč za župana, za svetovalca pa posestnika Janez Urh iz Vopolj in Matija Lipar iz Lahovč; — v Nev-